

Miljöministeriet
PB 35
00023 Statsrådet

Utlåtande om utkastet till regeringens proposition med förslag till plan- och bygglag

Er remiss 27.9.2021 Dnr VN/279/2018

Inledning, bakgrund och målsättningar utgående från tillgänglig information

Miljöministeriet begär utlåtanden om ett utkast till en regeringsproposition som gäller den nya plan- och bygglagen. Avsikten är att den nya plan- och bygglagen ska ersätta den gällande markanvändnings- och bygglagen. Begäran om utlåtande gäller också de ändringar som samtidigt föreslås i vissa andra lagar. Gällande andra berörda lagar och vilka som avses, framkommer närmare information i regeringens proposition till riksdagen. Utlåtande ska inlämnas senast 7.12.2021. De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1.1.2024.

Den gällande markanvändnings- och bygglagen trädde i kraft vid ingången av 2000. Det bedöms att det har skett betydande förändringar i verksamhetsmiljön under den tid markanvändnings- och bygglagen har varit i kraft, och anser även att utvecklingen inom den närmaste framtiden kräver att nya åtgärder vidtas. Bedömningen är att genom den nya plan- och bygglagen förbättras lagstiftningens genomslag i synnerhet i syfte att stävja klimatförändringen och påskynda anpassningen till den, främja cirkulär ekonomi, trygga naturens mångfald, förbättra kvaliteten på byggandet samt möjliggöra riksomfattande digitalisering av beslut och datainnehåll om områdesanvändningen och byggandet.

Propositionens huvudsakliga målsättning är i enlighet med regeringsprogrammet ett klimatneutralt samhälle och att trygga den biologiska mångfalden samt förbättra kvaliteten på byggandet och främja digitalisering. En målsättning är även bland annat att göra planläggningsprocessen smidigare, stärka kommunernas markpolitik, förbättra människornas möjligheter att delta, främja e-tjänster och principen om ett enda serviceställe för lov, tillstånd och anmälningar som gäller byggande samt att skapa ett riksomfattande digitalt register och en dataplattform för den byggda miljön, vilka ska utgöra underlag för beslut och processer om markanvändning och byggande.

Beredningen av totalreformen av markanvändnings- och bygglagen inleddes på parlamentarisk bas våren 2018. Arbetet har gjorts i en arbetsgrupp, i en parlamentarisk uppföljningsgrupp och i ett brett forum för intressentgrupper. Arbetsgruppen utsåg dessutom sex beredningssektioner med tjänstemän från miljöministeriet och företrädare för aktörerna i forumet för intressentgrupper. Vid de politiska diskussionerna kom man sommaren 2021 till slutsatsen att lagförslaget sänds för utlåtande som miljöministeriets förslag, och därför är det inte regeringens förslag utan miljöministeriets förslag som är på remiss.

Vidare noteras att reformen av markanvändnings- och bygglagen ska slutföras genom parlamentarisk beredning. Till de huvudsakliga målen med reformen hör ett klimatneutralt samhälle, stärkande av naturens mångfald, bättre kvalitet på byggandet och främjande av digitaliseringen. Dessutom bör samhällsstrukturens sociala och ekonomiska hållbarhet beaktas. Kommunernas planläggningsmonopol och planhierarki ska bevaras, planläggningsprocessen göras smidigare och kommunernas markpolitik stärkas.

Korsholm kommuns utlåtande:

Övergripande analys utgående från kommunförbundets ställningstagande

Kommunerna bär huvudansvaret för samhällsfunktionerna och för kommuninvånarnas livsmiljö och många tjänster. Planläggningen, markpolitiken och styrningen av byggandet bildar en helhet som är grundstenen i kommunens livskraft och kommuninvånarnas välfärd. Genom markanvändningslösningar främjar kommunerna samhällenas hållbara utveckling på de sätt som bäst lämpar sig för de lokala förhållandena. Lagstiftningen som gäller dessa lösningar är en av de viktigaste ur kommunernas synvinkel. Kommunerna behöver en fungerande lagstiftning.

Enligt Kommunförbundets analys innehåller lagutkastet många nya krav för kommunerna, men betydligt färre lättnader eller element för ökad flexibilitet. Enligt Kommunförbundets bedömning varierar de nya förpliktelserna eller kraven mellan att ha mindre betydelse till mycket stor betydelse. De många nya och utvidgade kraven har snarare stor än mindre betydelse för kommunerna. Även om konsekvenserna i fråga om vissa enskilda ändringar eventuellt i sig kan konstateras vara ganska små, bör man också beakta att lagen i praktiken innebär en ändring i nästan alla de processer i kommunerna som regleras i lagen. Förändringarna i kommunernas digitala processer medför ändringar i personalarbetet. Dessutom måste kostnaderna för ändringar i datasystemen täckas.

Verkställigheten av lagen förutsätter ett stort antal, delvis omfattande, ändringar av kommunerna. De viktigaste konsekvenserna om lagen verkställs är enligt Kommunförbundets bedömning följande:

- Övergång till ett datamodellformat vid utarbetandet av planer samt anpassning av många av kommunens olika processer och beslutsfattande till ett datamodellformat.
- Kommunernas datasystem ska förnyas och uppdateras.
- Nya, mycket detaljerade och arbetsdryga åtgärder vid genomförandet av markpolitiken och planerna i anslutning till dokumentering, förfaranden för delaktighet och uppföljning.
- Ny översyn av kommunernas markförvärv i fråga om metoder, resurser och förfaranden.
- I stadsregionerna: utarbetande av en ny lagstadgad plan med tillhörande förfaranden för deltagande, utredningar samt organisering av beredningen och beslutsfattandet.
- De nya kraven på innehåll i planläggningen och utredningsskyldighet, inkl. granskning av alternativ.
- Förnyelse av myndighetsfunktionerna inom byggandet, skapande av samarbetsmodeller och samarbetskontakter mellan myndigheterna samt utvidgning av förfarandena.
- Nya innehållsmässiga krav i planeringen av gator och allmänna områden.

Utöver det som nämnts ovan förutsätter verkställigheten av lagen att kommunerna reviderar sin förvaltningsstadga, ändrar flera taxor, förnyar byggnadsordningen och utbildar tjänsteinnehavarna. Dessutom förutsätter ändringarna tillsammans med övergångsbestämmelserna omgående revidering av planer, i synnerhet generalplaner och landskapsplaner.

Kommunförbundet oroar sig för de olika kommunernas faktiska möjligheter att klara av förpliktelserna enligt förslaget och genomförandet av lagen, med beaktande av de sammanlagda konsekvenser som de nya, utökade och föränderliga förpliktelserna har för kommunernas verksamhet och ekonomi på lång och kort sikt. Till viss del saknas övergångsbestämmelser och de föreslagna övergångsbestämmelserna är delvis omöjliga att genomföra.

Anmärkning om den helhet som gäller områdesanvändningen (särskilt 1-16 och 37-40 kap.)

Landskapsplan

I förslaget till plan- och bygglag framkommer landskapsplanens syfte och innehåll i § 18.

Utgående från § 18 kan bl.a. konstateras att syftet med landskapsplanen är att ange den långsiktiga utveckling som eftersträvas i landskapet och skapa förutsättningar för en hållbar utveckling av landskapets områdesanvändning och regionstruktur.

Landskapsplanen ska innehålla principer för utvecklingen i fråga om

- landskapets regionstruktur
- trafiksystemet och trafiknätet på riksnivå och landskapsnivå
- landskapets grönstruktur.

När principerna för utvecklingen anges ska skillnaderna i de regionala förhållandena och behoven beaktas. Landskapsplanen kan också innehålla annat som behövs med tanke på utvecklingen av landskapet.

I förslaget till plan- och bygglag framkommer landskapsplanens rättsverkningar för annan planering och för myndigheternas verksamhet i § 21.

Utgående från § 21 ska sådant som avses i 18 § 2 mom. och som ingår i landskapsplanen tjäna till ledning när generalplaner och detaljplaner utarbetas för ett område som inte har någon gällande generalplan. När myndigheterna planerar åtgärder som gäller områdesanvändningen och beslutar att vidta dessa åtgärder, ska de beakta sådant som avses 18 § 2 mom. och som ingår i landskapsplanen och säkerställa att åtgärderna inte försvårar genomförandet.

I sammanhanget bör noteras att det i de kvalitativa krav på landskapsplanen som framkommer i § 20 eventuellt kan säkerställas att också andra aspekter, vilka medför regionala och nationella konsekvenser, kan ingå med rättsverkan, men det förblir onekligen oklart huruvida dylika omfattas eller inte. Energitemat med sina direkta och indirekta konsekvenser på såväl det regionala som nationella planet bör onekligen kunna ingå som ett tema med rättsverkan när landskapsplan utarbetas. Andra teman med regional och nationell betydelse kan t.ex. utgöras av energiöverföringen, datakommunikationen, vatten- och avloppsledningsnät. Det bör säkerställas att rättsverkan möjliggörs för dylika teman där betydelsen kan vara av regional och eller nationell betydelse.

General- och detaljplan

Generalplanen och detaljplanen behåller i stor utsträckning sina nuvarande roller i systemet för planering av områdesanvändningen, vilket är bra.

När det gäller general- och detaljplan innehåller lagförslaget bredare och mer preciserade kvalitetskrav. Kraven skiljer sig något beroende på om det gäller general- eller detaljplan. Nya krav är bland annat förutsättningarna för tillräcklig och mångsidig bostadsproduktion, förebyggande av skadlig segregation av bostadsområden och förutsättningarna för cirkulär ekonomi (enbart för generalplan). Av dessa krav följer nya eller utökade krav på kommunerna, varav vissa är svåra att i praktiken lyckas beakta i planläggningsprocessen. Kraven behöver därför omvärderas eller till viss del helt tas bort.

Korsholms kommun anser även att det är onödigt att lyfta kommuninvånarens initiativrätt i plan- och bygglagen (49 §) och det är inte heller motiverat att sätta en tidsfrist på 4 månader för behandlingen. Initiativrätten finns redan reglerad i kommunallagen. I den kommunallagsändring som trädde i kraft i maj 2021 har initiativrätten utvidgats till att gälla förutom kommuninvånarna även sammanslutningar och stiftelser som har verksamhet i kommunen samt de som äger eller besitter fast egendom i kommunen i frågor som gäller kommunens verksamhet. Initiativtagaren ska informeras om de åtgärder som vidtagits med anledning av initiativet. Dessutom har de som utnyttjar kommunens tjänster rätt att komma med initiativ i frågor som gäller tjänsterna i fråga. Kommunallagens reglering tryggar kommunmedlemmarnas möjligheter att ta initiativ och att den allmänna regeln är att initiativ behandlas utan dröjsmål. Ur kommunallagen ströks tidsfristen i samband med uppdateringen 2021. Kommunen ser ingen anledning till att planläggningssatsningar ska behandlas annorlunda än andra kommunala initiativ. Därtill är 4 månader en för kort tid eftersom planläggningsinitiativ kan vara mycket komplexa och kräva mer omfattande utredningar innan ställning tas till initiativen.

Det är mycket viktigt att kommunen fortsättningsvis har planläggningsmonopol. Planläggningen styr utvecklingen av kommunen som helhet och är viktig för förutsägbarheten, utvecklandet av samhällsstrukturen och den ekonomiska helheten. Varje ny planläggning av t.ex. bostadsområden medför även åtaganden kring service och tjänster vilket kommunen behöver kunna förutse och bedöma ur ett helhetsperspektiv, såväl ekonomiskt, socialt som ekologiskt. Där till tillåter nuvarande lagstiftning ett brett spektrum av samverkansformer och det finns redan

fungerande modeller för samverkan mellan privata och offentliga aktörer för planering av områdesanvändningen, varav nuvarande lagstiftning i det avseendet är tillräcklig.

Stadsregionplan

Markanvändnings- och bygglagen kap. 6 möjliggör utarbetandet av en gemensam generalplan för flera kommuner, få sådana har dock utarbetats. I propositionen framkommer att processen för att utarbeta sådana har upplevts som krånglig. Även styrningsförhållandet mellan en gemensam generalplan och landskapsplanen har i vissa situationer orsakat förvirring. I propositionen konstateras att de förfaranden som hänför sig till en gemensam generalplan samt dess innehåll och roll i plansystemet bör ses över särskilt som en del av utvecklandet av stadsregionernas planering. Stadsregionplanen är således en ny bit i systemet för planering av områdesanvändningen. Stadsregionplaner ska vara obligatoriska i de sju största stadsregionerna (Helsingfors, Åbo, Tammerfors, Uleåborgs, Jyväskylä, Lahtis och Kuopio stadsregioner), men en plan ska kunna utarbetas även för andra stadsregioner om kommunerna avtalar om det.

Stadsregionplaner ska inte ha några rättsverkningar, det vill säga den har inte någon styrande inverkan på kommunernas general- eller detaljplanläggning eller på statliga myndigheters planering av områdesanvändningen, till exempel för trafiksystemets del. Avsikten med avsaknaden av rättsverkningar är att framhäva stadsregionplanens roll som en flexibel och anpassningsbar plan som utgår från regionens behov och som genomförs via kommunernas general- och detaljplanläggning samt andra myndigheters planer och åtgärder. Av denna orsak ställs det inte heller några krav på stadsregionplanens kvalitet, till skillnad från andra planer. Stadsregionplanen ska fokusera på teman som är centrala för regionens utveckling och på att ange åtgärder som samordningen av dem förutsätter på kortare sikt och mer konkret

Målet är att få planeringen av stadsregioner att fungera bättre och härigenom svara på förändringarna i omvärlden och framtidens utmaningar, såsom dämpande av och anpassning till klimatförändringen, stadsregionernas tillväxt och urbaniseringen samt de förändringar och utvecklingsbehov som hänför sig till mobiliteten och trafiksystemet. Genom stadsregionplanen förbättras också intressenternas möjligheter att delta i planeringen av stadsregioner och bedömningen av dess konsekvenser.

Planlägningsprocessen

I markanvändnings- och bygglagens kap. 8 framkommer information och vägledning för planlägningsförfarandet och växelverkan. I plan- och bygglagen har omstrukturering utförts och nya uppgifter framkommer i kap. 11 och under rubriken deltagande och växelverkan i planläggningen. Omstruktureringen kan anses som en förbättringsåtgärd i och med att det på ett tydligare sätt lyfter fram planlägningsprocessens olika faser i en tydlig kronologisk ordning. Nu lyfts dock enbart inledningsfasen och beredningsfasen. En ytterligare förbättring vore att i enlighet med Miljöförvaltningens anvisningar 1sv I 2007, Deltagande i general- och detaljplanläggning, lyfta fram alla aktuella faser, inledningsfasen, beredningsfasen, förslagsfasen och godkännandefasen.

Digitalisering

Digitalisering av planeringen av områdesanvändningen och av tillståndssystemet för byggande kan medföra positiva mervärden, förenkla processer och öka smidigheten. Digitaliseringen som förespråkas och det enhetliga gränssnittet som eftersträvas vore bl.a. till fördel för att stärka kvalitetssäkringen som helhet.

I propositionen framkommer att det redan förekommit arbetskraftsbrist inom IT-branschen, och som en osäkerhetsfaktor i fråga om företagens tillväxtpotentialer har tillgången på kunnig arbetskraft identifierats. I sammanhanget bör noteras att inte enbart IT-branschen kommer att vara i behov av en ökad sakkunnig arbetskraft. Kommunerna, vilka bär ansvaret för kvalitetssäkringen av den omställning som anpassningen till den nya lagen medför, kommer också att ha ett primärt behov av sakkunnig arbetskraft. I sammanhanget finns också ett kommunalt behov av tillräckliga ekonomiska tilläggsresurser för de åtaganden som medföljer.

Anmärkning om den helhet som gäller genomförande av planer (särskilt 1, 17-24 och 37-40 kap.)**Allmänna områden**

Gatuområdena är en väsentlig del för att den planlagda markanvändningen överhuvudtaget ska kunna förverkligas, men allt som oftast erbjuder gatuområdet mer än den direkta förbindelsen. Det är kommunens uppgift att ordna gatuhållningen, vilken omfattar planering, byggande, underhåll och renhållning av gator samt andra åtgärder som är nödvändiga för att samordna gatuområdet och ledningar, anordningar och konstruktioner ovanför och under gatuområdet. Med tanke på den breda allmännyttan och den direkta service som gatuområdena de facto utgör, samt det ekonomiska ansvaret som kommunen också tar, vore det mer naturligt att inte införa någon kostnad för gatuområdena. Med bibehållandet av nuvarande system är det svårt att anse någon part bli oskäligt belastad, varken kommunen eller de berörda markägarna. Att bibehålla nuvarande system och istället tilläggsagstifta om att kommunen ska stycka ut gatuområdena innan gatuhållningen kan påbörjas, skulle däremot förbättra gatuhållarens möjlighet till smidigt agerande när det gäller gatuhållningens redan lagstadgade förpliktelser.

Anmärkning om den helhet som gäller byggande (särskilt 1, 25-36 och 37-40 kap.)**Organiseringen av byggnadstillsynen**

Den föreslagna modellen med två nivåer av byggnadstillsyn (krävande och vanliga) är oändamålsenlig i förhållande till dess syften och onödigt komplicerad. Det finns även viktiga olösta frågor och oklarheter i samband med modellen. De ändringar som görs i organiseringen av byggnadstillsynen, behörighetskraven för byggnadsinspektörer och datamodellformatet för bygglov förutsätter att övergångsbestämmelser med motiverade övergångstider fogas till lagen.

Tillståndssystemet för byggande

Den föreslagna lösningen om fastställande av en tillståndströskel medför onödiga oklarheter och extra arbete. En betydande höjning av tillståndströskeln skulle i praktiken leda till att efterhandstillsynens omfattning skulle öka. Detta skulle innebära mer arbete för myndigheterna jämfört med förhandstillsynen. Ändringarna i tillståndssystemet förutsätter tillräckliga övergångsbestämmelser.

Myndighetstillsyn inom byggandet

Många av de ändringar som gäller myndighetstillsynen och förfarandet inom byggandet kommer att öka myndigheternas arbetsmängd och ansvar. I synnerhet bör byggnadstillsynsmyndighetens inspektionsuppgifter inte utökas (266 §). Man bör heller inte införa bestämmelser om helt nya tillsynsuppgifter eller tillsynsansvar, eller om sådant tillsynsansvar som i första hand ingår i andra myndigheters behörighet.

Besiktningsförfarande

Besiktningsförfarandet för offentliga byggnader är ett oändamålsenligt och ineffektivt sätt att främja underhållet av byggnader. Framöver kommer det att krävas färre bygglov. Det ska exempelvis bli möjligt att bygga upp till 30 kvadratmeter utan bygglov om det gäller en gårdsbyggnad som inte används för boende, lantbruk eller liknande. På finska ändras "rakennuslupa" till "rakentamislupa" eftersom det även gäller konstruktioner som inte betraktas som byggnader.

Exempelvis en strandbastu, ett garage eller ett förråd kan byggas utan lov om det är mindre än 30 kvadratmeter. Detta gör att upplägget med bygglov blir helt annorlunda om lagförslaget godkänns. Åtgärdstillstånd ska inte existera över huvud taget enligt lagförslaget, utan allt kallas bygglov.

Bygglov ska krävas för:

- Bostadshus, industri- och jordbruksbyggnader.
- En byggnad på minst 30 kvadratmeter eller 120 kubikmeter, eller för mindre byggnader om de påverkar till exempel stadsmiljön eller kulturmiljön.
- Ett skyddstak på minst 50 kvadratmeter.
- En konstruktion för allmänheten som kan användas av minst fem fysiska personer samtidigt.
- En minst 30 meter hög mast eller skorstenspipa.
- En lysande reklamanordning på minst två kvadratmeter.

- En energibrunn, exempelvis bergsvärme.
- Ett område som byggs för särskild verksamhet och som har konsekvenser för användningen av omgivande områden.
- Alla byggnader förbrukar även i fortsättningen den byggrätt och byggnadsyta som fastställts för tomten, och i allt byggande ska föreskrifter och bestämmelser iakttas.

Även fastighetsskatten måste lösas i och med den nya lagen. Till exempel storleken på byggnader som man måste betala fastighetsskatt för är idag från 5 m²

Hur byggnationer som inkluderar eldstäder ska hanteras: dessa byggnader inkluderas med att sökande skall via byggnadstillsynen anhålla om placeringstillstånd för dessa.

Om man kan bygga upp till trettio kvadratmeter utan bygglov leder det också till att vi har mindre koll på byggnaders placering, brandskydd och den bebyggda ytan i förhållande till tomtens byggrätt.

Kommunerna har i dagsläget en del spelrum för egna regler (byggnadsordningen) bland annat när det gäller behovet av olika typer av lov och anmälningar för byggnader av olika storlekar och ändamål.

I vissa kommuner kan lagändringen medföra att mängden byggnader som kräver bygglov ökar. Men sett till hela landet kommer det att bli färre.

Miljövården

Digitaliseringen av planer och användandet av digital platsinformation påverkar antagligen också miljömyndigheten. Miljösidan har data i form av miljötillstånd, registrerade verksamheter och anmälningspliktiga verksamheter som bör införas i platsbaserade informationsdatasystem. Miljömyndigheterna har också uppgifter om ställen där betongavfall återvunnits i markbyggnader, vattenbyggnationer, ställen med registrerade insamlingsplatser för avfall (t.ex. Rinki-ekopunkterna) m.m.

Dagens bygglovsförfaranden ger kommunerna möjlighet att följa med och övervaka hur miljöskyddslagens avloppsreningsbestämmelser uppföljs i byggandet. Bygglovsförfarandet för byggandet av avloppsreningsystem borde bibehållas. Om bygglovssystemet luckras upp kan det innebära mera klagomål och behov av efterövervakning p.g.a. avloppsreningsystem som inte fungerar eller byggts rätt. När problem ska redas upp i efterhand kan det bli dyrare både för kunden och i form av arbetsresurser för kommunen.

Det är bra att kontrollen av bygg- och rivningsavfall blir tydligare. Uppföljningen av bokföringen och rapporteringen som ska göras av avfallen kommer dock att innebära mera arbete för kommunen. Verksamhetsidkare som transporterar avfall eller har miljötillstånd för att hantera bygg- och rivningsavfall ska enligt miljöskyddslagen och avfallslagen rapportera sina mottagna och hanterade avfallsmängder till avfallshanteringsregistret och datasystemet för miljövärdsinformation. Genom lagförslaget till plan- och bygglag kommer ett nytt motsvarande parallellt datasystem att skapas för byggloven. Enligt avfallslagen ska också ett elektroniskt transportdokument upprättas över bygg- och rivningsavfall när det överläts till avfallshanteringen, antingen av avfallsinnehavaren själv eller av avfallstransportören om avfallet hämtas från hushåll. Byråkratin kring avfallshanteringen ökar.

Slutord

Övergripande upplevs lagförslaget ha flera nya moment som på olika sätt ger mera arbete åt kommunerna. Det är nya utredningar och aspekter som ska med i planläggnings- och bygglovsprocesserna och alla nya saker kräver sin tid för personalen att kontrollera, utföra och behärska.

I likhet med kommunförbundet kan Korsholms kommun bl.a. betona att kommunerna bär huvudansvaret för samhällsfunktionerna och för kommuninvånarnas livsmiljö och många tjänster. Planläggningen, markpolitiken och styrningen av byggandet bildar en helhet som är grundstenen i kommunens livskraft och kommuninvånarnas välfärd. Genom markanvändningslösningar främjar kommunerna samhällenas hållbara utveckling på de sätt som

bäst lämpar sig för de lokala förhållandena. Lagstiftningen som gäller dessa lösningar är en av de viktigaste ur kommunernas synvinkel.

Verkställigheten av lagen förutsätter bl.a. att kommunerna reviderar sin förvaltningsstadga, ändrar berörda taxor, förnyar byggnadsordningen, omarbetar riktlinjerna för markanvändningsavtal, utvecklar digitaliseringen, utbildar tjänsteinnehavarna samt säkerställer resursbehoven. Dessutom förutsätter ändringarna tillsammans med övergångsbestämmelserna omgående revidering av planer, i synnerhet generalplaner och landskapsplaner. Markanvändnings- och bygglagen är av sådan betydelse för kommunerna att den revidering som utförs bör utföras utifrån ett helhetstänk, i vilket en konsekvensanalys där även de andra berörda lagarna, samt förhållandet dessa emellan, ligger i fokus. För att genomföra omställningen på ett tillräckligt kvalitativt och ändamålsenligt sätt bör det av reformen påförda resursbehovet, som verkställighetsåtagandet medför, säkerställas kommunerna..

I enlighet med kommunförbundet anser Korsholms kommun att det är bra att man har börjat granska behoven att revidera markanvändnings- och bygglagen, men revideringen borde beredas parlamentariskt från början till slut med tanke på lagstiftningens karaktär. Nu har man i beredningsprocessen hamnat i en exceptionell situation, där det massiva lagförslag som sänts på remiss endast står i Miljöministeriets namn.

